

ZÁKLADY EKONOMIE

MODEL DOKONALE KONKURENČNÍHO TRHU

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MODEL DOKONALE KONKURENČNÍ FIRMY

V rámci této přednášky se *dozvíte*:

- jaké jsou *podmínky* nutné pro fungování dokonalé konkurence,
- co znamená *zlaté pravidlo maximalizace zisku*,
- kdy dokonale konkurenční firma *ukončí svou činnost*,
- jak se firma *rozhoduje o objemu výstupu* v krátkém a dlouhém období
- a co rozumíme pod pojmem *efektivnost dokonalé konkurence*.

Literatura:

- TULEJA, P., NEZVAL, P., MAJEROVÁ. *Základy mikroekonomie*. Praha: CP Books, 2011. ISBN 978-80-251-3577-8, ss. 135-154

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

PODSTATA DOKONALÉ KONKURENCE

- *předpoklady* modelu dokonale konkurenčního trhu:
 - *existence atomistické tržní struktury*: firmy jsou cenovými příjemci (price takers),
 - *neexistující preference spotřebitelů*: produkt je homogenním produktem,
 - *dokonalá mobilita výrobních faktorů*: volný vstup firem do odvětví i volný výstup firem z odvětví,
 - *a trh se vyznačuje plnou transparentností*: firmy mají dokonalé informace o vývoji na trhu.

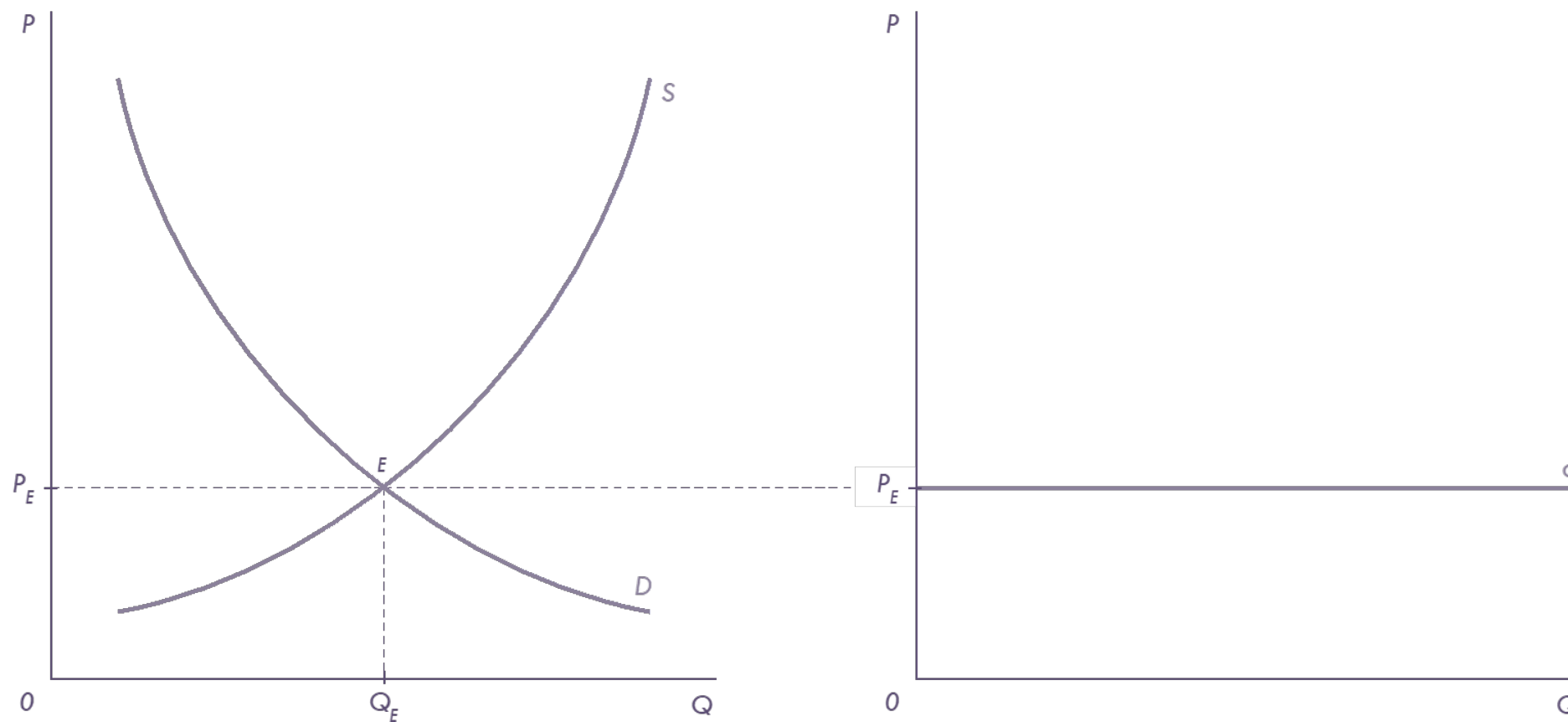

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

PODSTATA DOKONALÉ KONKURENCE

- *princip neexistence cenové různorodosti*: pokud by na dokonale konkurenčním trhu existovaly různé ceny pro jedno zboží, pak by stejný úsudek poptávajících a jejich dokonalá informovanost nakonec vedly k prodeji tohoto zboží za nejnižší rovnovážnou tržní cenu.

OBRÁZEK 7-1: TVORBA CENY A PŘÍMKA INDIVIDUÁLNÍ POPTÁVKY

PODSTATA DOKONALÉ KONKURENCE

- *dokonale konkurenční trh*: trh, na němž působí velký počet ekonomických subjektů, které vzhledem ke svému tržnímu podílu, neexistenci preferencí a existenci dokonalé informovanosti nejsou schopny významným způsobem ovlivnit cenu příslušné produkce.
- *hlavním cíl spotřebitele*: maximalizace jeho užitku.
- *hlavní cíl firmy*: maximalizace zisku.

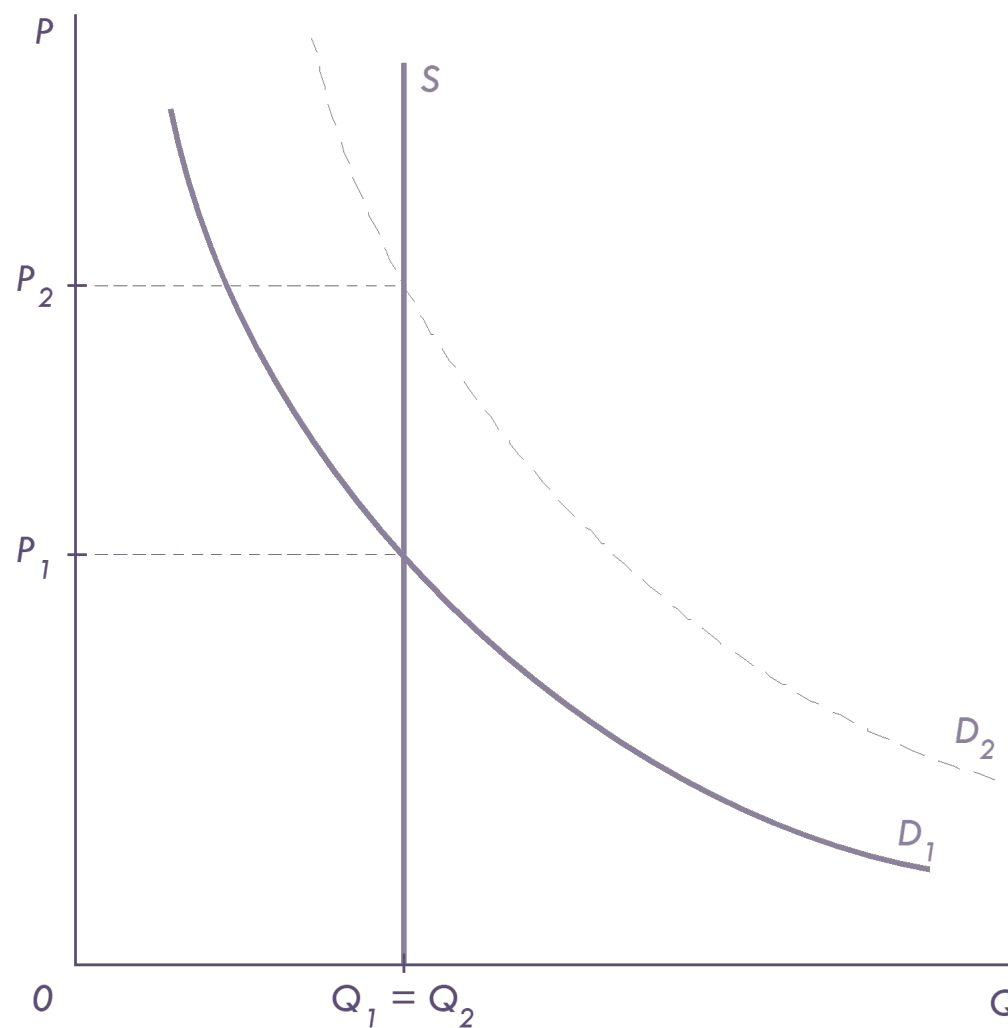

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝSTUP FIRMY VE VELMI KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *velmi krátké období*: firmy nemohou ovlivňovat výši své produkce → *nabídková křivka zcela neelastická*.
- *dokonale neelastická křivka tržní nabídky (S)*: nemožnost změnit výši produkce → cena je určena změnou poptávky.

OBRÁZEK 7-2: ÚROVEŇ VÝSTUPU FIRMY VE VELMI KRÁTKÉM OBDOBÍ

VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *krátké období*: počet firem v odvětví je fixní.
- *maximalizace ekonomického zisku*: firma musí produkovat právě takové množství výstupu, jehož další přírůstek nevyvolá dodatečnou změnu zisku:

$$\frac{\Delta\pi}{\Delta Q} = 0 \quad (7.1)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

$$\frac{\Delta\pi}{\Delta Q} = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} - \frac{\Delta TC}{\Delta Q} \quad (7.2)$$

$$0 = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} - \frac{\Delta TC}{\Delta Q} \quad (7.3)$$

$$\frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{\Delta TC}{\Delta Q} \quad (7.4a)$$

$$MR = MC \quad (7.4b)$$

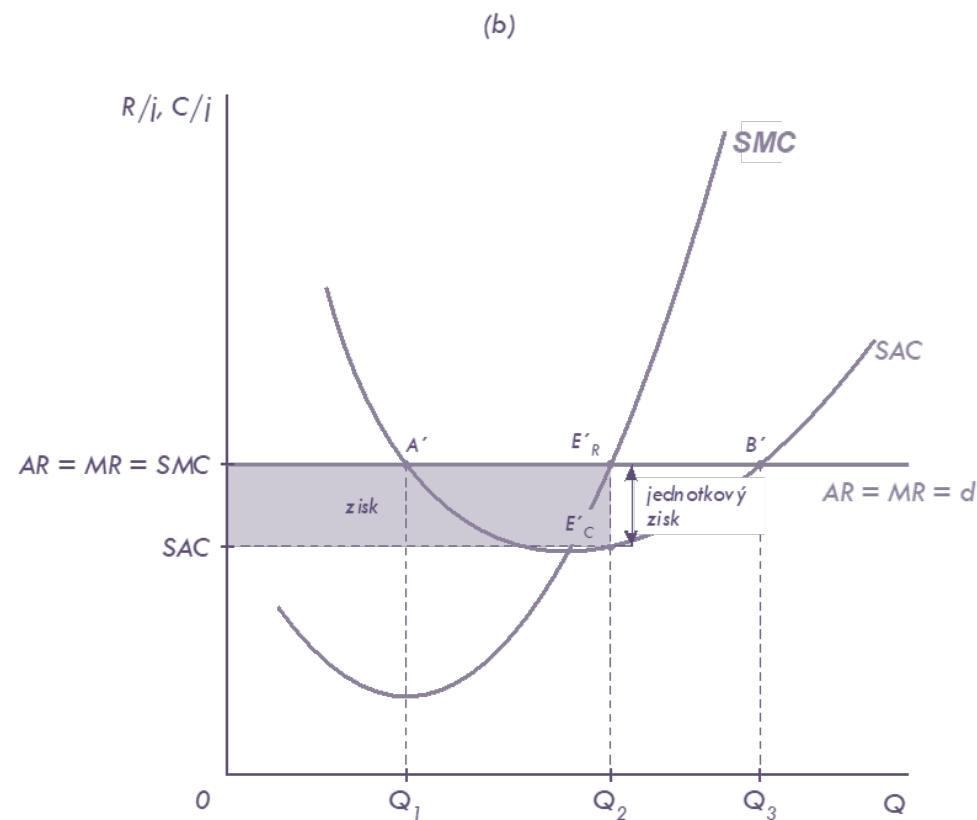
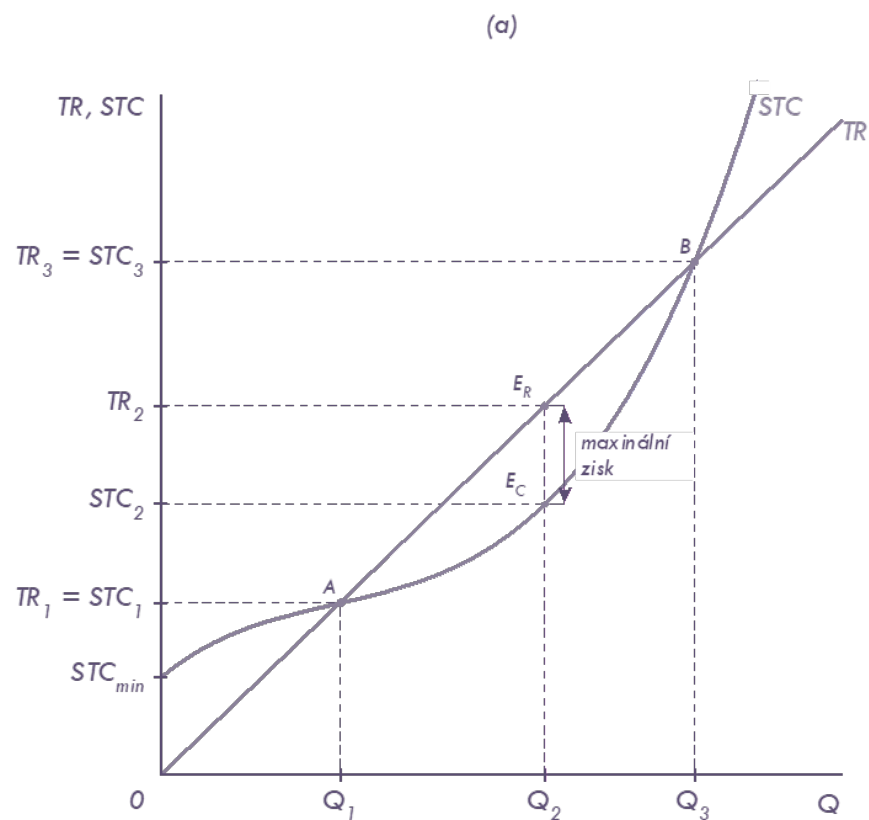
VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *zlaté pravidlo maximalizace zisku*: firma maximalizuje svůj zisk tehdy, pokud vyrábí takové množství produkce, při němž její mezní příjmy odpovídají jejím mezní nákladů. Pro toto pravidlo *platí*, že:
 - *firma maximalizuje ekonomický zisk*, nezávisle na tom, v jaké tržní struktuře se pohybuje,
 - pro dosažení maximálního zisku je nutná *záporná druhá derivace*, neboť v opačném případě by firma nemaximalizovala zisk, ale ztrátu.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 7-3: ÚROVEŇ VÝSTUPU MAXIMALIZUJÍCÍ ZISK DOKONALE KONKURENČNÍ FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- firma *maximalizuje zisk* pokud:
 - se její *mezní příjmy rovnají mezním nákladům*,
 - nebo pokud *dosahuje největšího rozdílu mezi celkovými příjmy a celkovými náklady*.
- *nulový ekonomický zisk*: firma dosahuje v okamžiku, kdy se celkové příjmy firmy rovnají jejím krátkodobým celkovým nákladům, resp. průměrné příjmy rovnají průměrným nákladům → maximální rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *zlaté pravidlo maximalizace zisku*: firma vyrábí takový objem produkce, při kterém se cena této produkce rovná mezním příjmům a mezním nákladům na produkci:

$$P = MR = MC \quad (7.5)$$

VÝSTUP FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *pravidlo převrácené elasticity*: s růstem cenové elasticity klesá rozdíl mezi cenou statku a mezními náklady firmy na jeho produkci:

$$P \cdot \left(1 + \frac{1}{e_{PD}} \right) = MC \quad (7.6)$$

$$\frac{P - MC}{P} = - \frac{1}{e_{PD}} \quad (7.7)$$

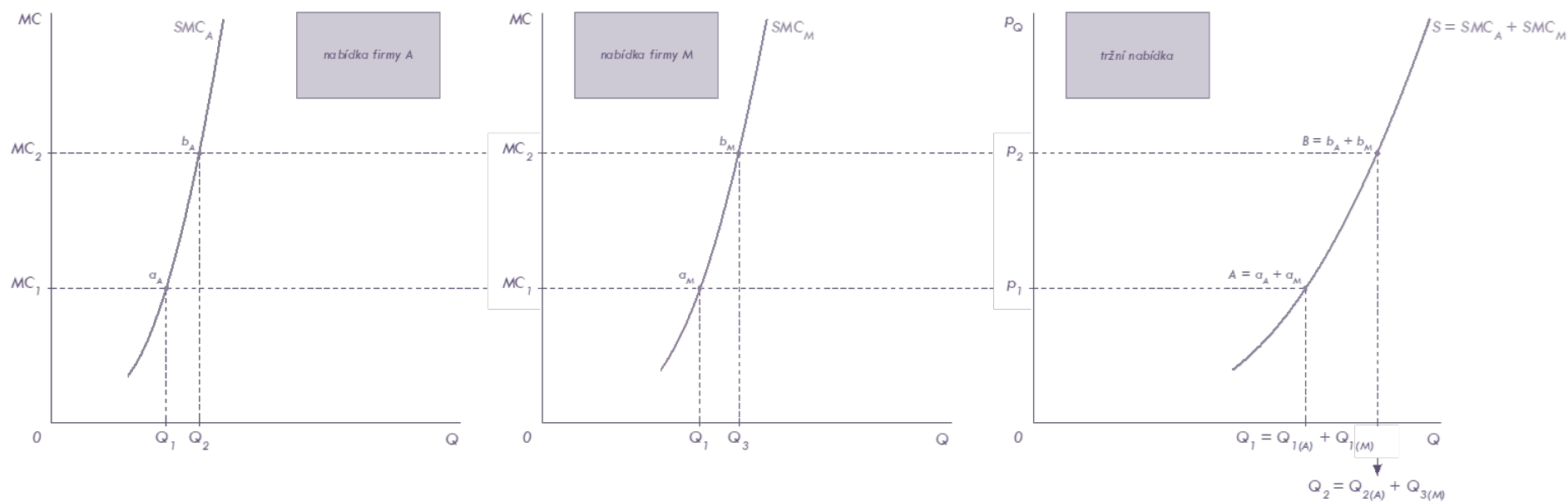

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

INDIVIDUÁLNÍ A TRŽNÍ NABÍDKA NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *křivka tržní nabídky (S)*: horizontální součet křivek individuální nabídky.
- pozitivní sklon křivek nabídky odráží fakt, že *krátkodobé mezní náklady* rostou, vzrůstá-li výstup firmy.
- *otázka*: Jak lze ovšem vysvětlit identitu individuálních křivek nabídky s křivkami mezních nákladů?

OBRÁZEK 7-4: KONSTRUKCE KŘIVKY NABÍDKY DOKONALE KONKURENČNÍHO ODVĚTVÍ V KRÁTKÉM OBDOBÍ

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

INDIVIDUÁLNÍ A TRŽNÍ NABÍDKA NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *faktory* ovlivňující polohu křivky tržní nabídky:
 - *množství firem* působících v odvětví,
 - *velikost objemu produkce* každé z firem působící v odvětví
 - a *změny cen vstupů* (efekt externích cen).
- *cenová elasticita nabídky*: míra citlivosti tržní nabídky na změnu ceny nabízeného produktu:

$$e_{PS} = \frac{\frac{\Delta Q}{Q}}{\frac{\Delta P}{P}}$$

(7.8)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

INDIVIDUÁLNÍ A TRŽNÍ NABÍDKA NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *tři druhy elasticity:*
 - *cenově elastickou nabídku ($e_{PS} > 1$):* růst ceny výrobku o jeden procentní bod zvýší nabízené množství tohoto výstupu o více než jedno procento → *křivka nabídky se stává plošší,*
 - *jednotkově elastickou nabídku ($e_{PS} = 1$):* růst ceny statku o jedno procento zvýší nabízené množství výstupu také o jeden procentní bod → *sklon křivky nabídky je roven 45° ,*
 - *cenově neelastickou nabídku ($e_{PS} < 1$):* růst ceny výstupu o jeden procentní bod zvýší nabízené množství tohoto výstupu o méně než jedno procento → *křivka se stává strmější.*

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- při fungování firmy může nastat jedna ze tří situací:
 - firma dosahuje *kladného ekonomického zisku nachází* → nad úrovní normálního zisku,
 - firma dosahuje *nulového ekonomického zisku* → na úrovni normálního zisku,
 - nebo firma vykazuje *záporný ekonomický zisk (ekonomickou ztrátu)* → pod úrovní normálního zisku.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *krátké období:* firma nemůže opustit trh a nemůže se vyhnout platbě fixních nákladů, které bude hradit i v případě dočasného uzavření produkce.
- výhodách či nevýhodách navazující produkce:
 - *pokračuje-li v činnosti:* bude mít příjmy, ale na druhé straně ponese variabilní i fixní náklady,
 - *ukončí-li svou činnost:* nebude mít žádné příjmy, ale současně ponese fixní náklady.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

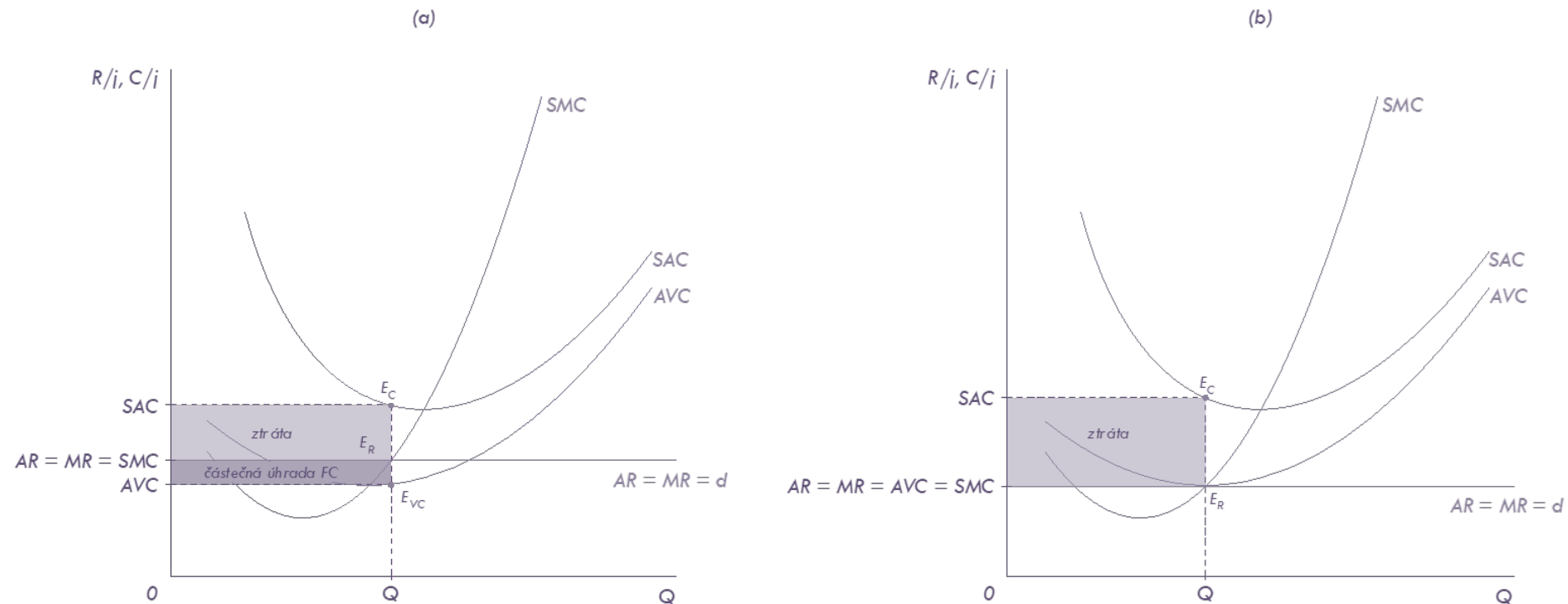
ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- **čistý příjem z produkce:** rozdíl mezi celkovými příjmy a variabilními náklady:
 - **čistý příjem z produkce je kladný,** může být použit na vykompenzování fixních nákladů a snížení ztrát a firma může pokračovat v produkci.
 - **čistý příjem z produkce je záporný,** pak vytlačí celkovou ztrátu nad fixní náklady a firma tak uzavírá svou produkci.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 7-5: KŘIVKA NABÍDKY DOKONALE KONKURENČNÍ FIRMY V KRÁTKÉM OBDOBÍ (A) A BOD UZAVŘENÍ FIRMY (B)

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *bod uzavření firmy*: firma ukončí svou činnost v okamžiku, kdy její celkový příjem nebude schopen pokrýt její variabilní náklady:

$$TR < VC \quad (7.9)$$

$$\frac{TR}{Q} < \frac{VC}{Q} \quad (7.10a)$$

$$AR(P) < AVC \quad (7.10b)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

- *bod uzavření firmy*: firma se rozhodne ukončit svou činnost v okamžiku, kdy cena dané produkce nebude schopna pokrýt výši průměrných variabilních nákladů firmy:

$$P = \min. AVC = SMC \quad (7.11)$$

- *křivka nabídky dokonale konkurenční firmy v krátkém období*: ta část křivky krátkodobých mezních nákladů, která leží nad křivkou průměrných variabilních nákladů.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

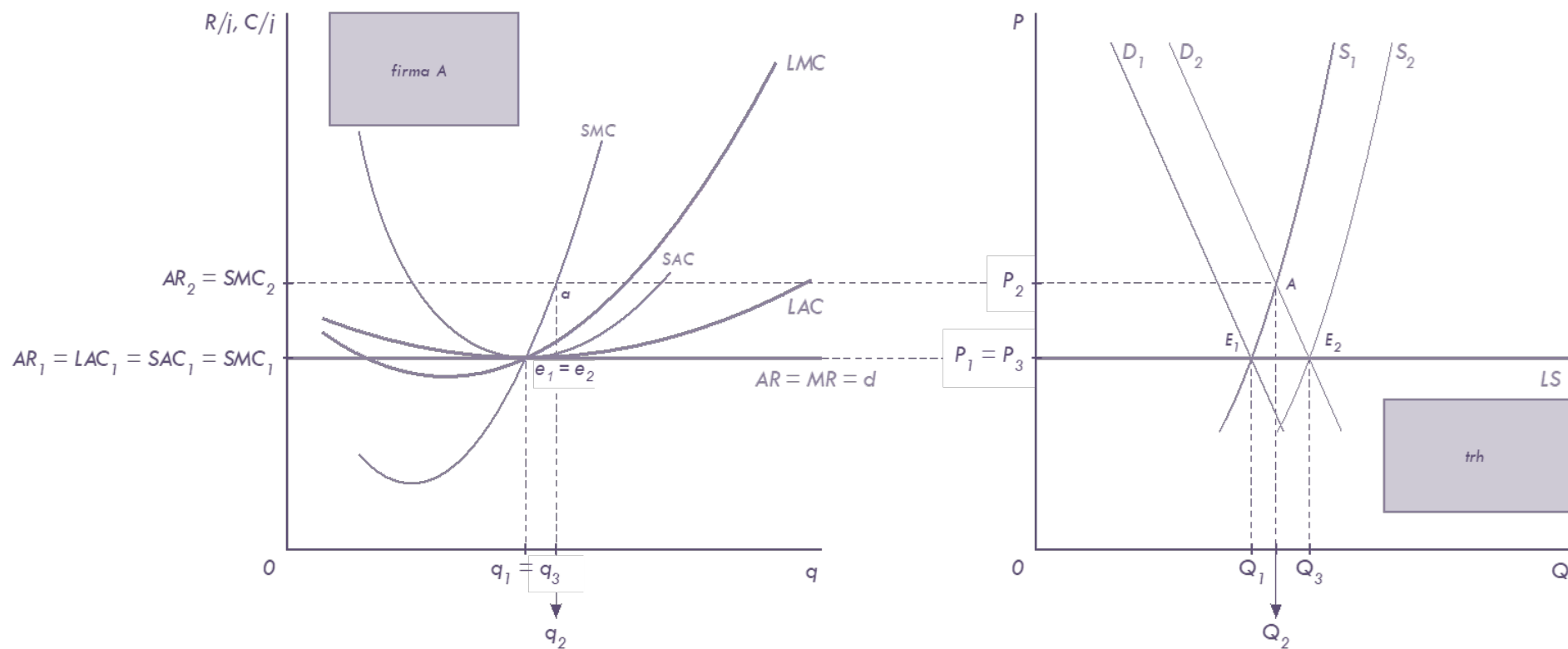
VÝSTUP FIRMY V DLOUHÉM OBDOBÍ

- *dokonale konkurenční trh* v dlouhém období:
 - dlouhodobé nákladové křivky firmy odrážejí větší flexibilitu vstupů,
 - firmy mohou libovolně vstupovat do a vystupovat z odvětví, a to v závislosti na možnostech dosáhnout zisk,
 - a maximálního zisku dosahují firmy tehdy, rovnají-li se ceny produkce dlouhodobým mezním nákladům.

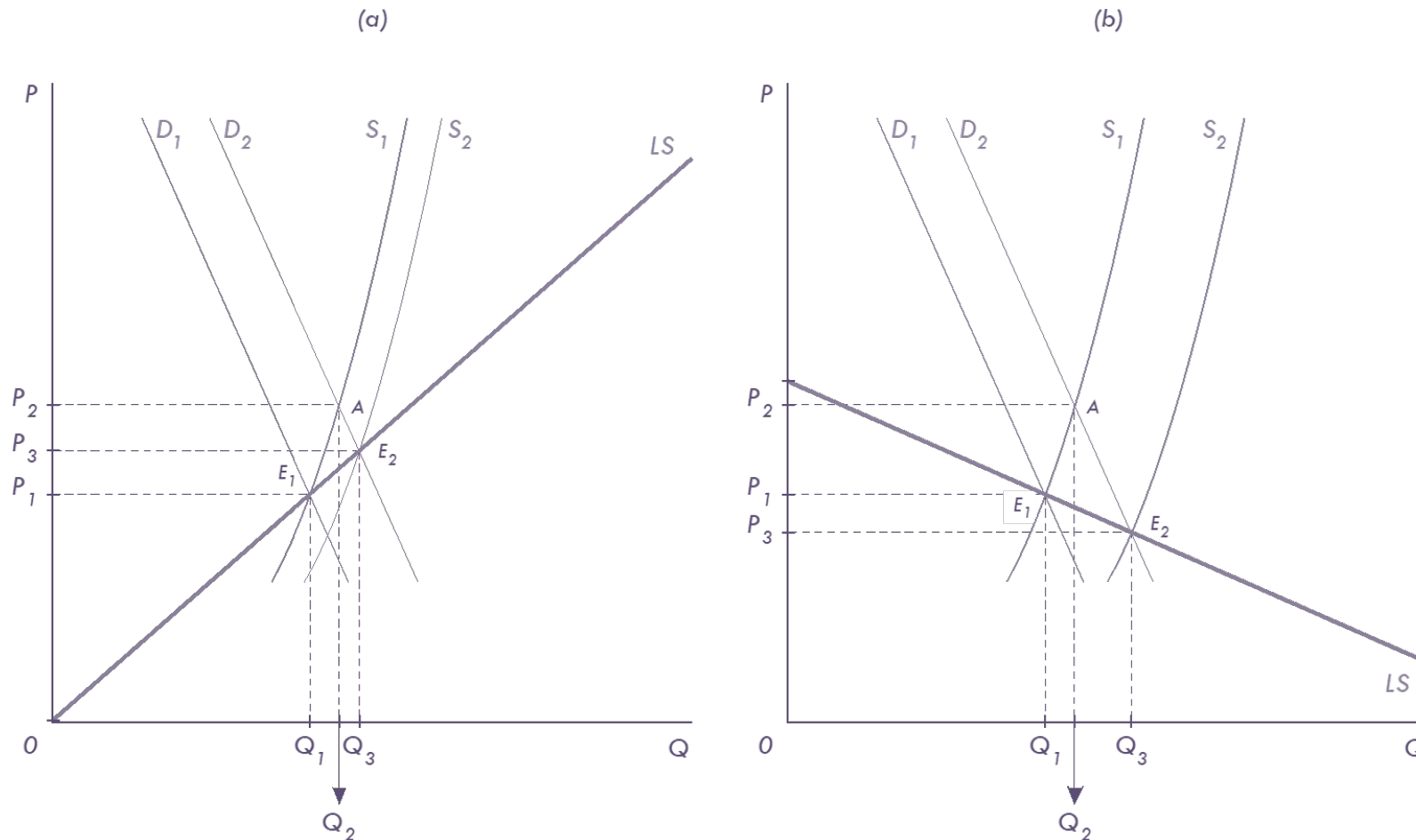
CENY VSTUPŮ A NABÍDKA ODVĚTVÍ V DLOUHÉM OBDOBÍ

- *typy odvětví:*
 - *odvětví s konstantními náklady:* vstup nových firem nezvýší ceny výrobních faktorů a křivka dlouhodobé nabídky odvětví bude mít horizontální tvar,
 - *odvětví s rostoucími náklady:* vstup nových firem zvýší ceny vstupů a dlouhodobá odvětvová křivka nabídky má pozitivní sklon,
 - *odvětví s klesajícími náklady:* vstup nových firem do odvětví snižuje ceny výrobních faktorů a dlouhodobá křivka nabídky má negativní sklon.
- *křivka nabídky dokonale konkurenčního odvětví (LS):* křivka je tvořena souborem bodů, které jsou body rovnováhy jednotlivých dokonale konkurenčních firem.

OBRÁZEK 7-6: KŘIVKA NABÍDKY ODVĚTVÍ V DLOUHÉM OBDOBÍ V PŘÍPADĚ NEZMĚNĚNÝCH CEN VSTUPŮ

OBRÁZEK 7-7: KŘIVKA NABÍDKY ODVĚTVÍ V DLOUHÉM OBDOBÍ V PŘÍPADĚ ROSTOUCÍCH CEN VSTUPŮ (A) A KLESAJÍCÍCH CEN VSTUPŮ (B)

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

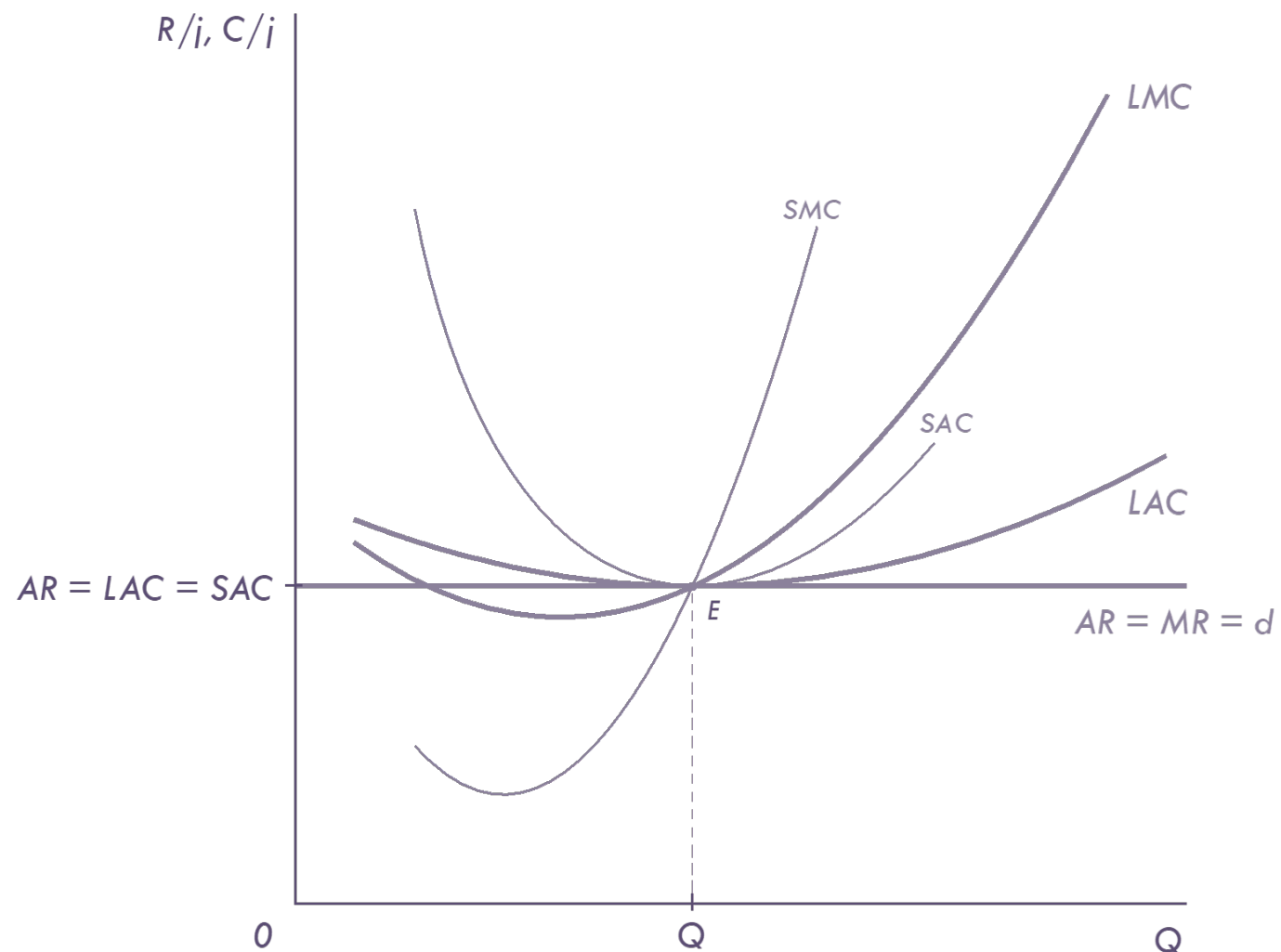
- firma vstoupí na daný trh pouze tehdy, budou-li firmy působící na tomto trhu *ziskové*.
- v dlouhém období směřuje firma k vyrovnanosti celkových příjmů a celkových dlouhodobých nákladů, tj. k *nulovému ekonomickému zisku*, resp. k *normálnímu zisku*:

$$P = MR = SMC = LMC = SAC = LAC \quad (7.12)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 7-8: ÚROVEŇ VÝSTUPU MAXIMALIZUJÍCÍ ZISK DOKONALE KONKURENČNÍ FIRMY V DLOUHÉM OBDOBÍ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

- *nové firmy* budou do odvětví vstupovat tak dlouho, dokud mají možnost při své produkci dosáhnout zisku:

$$P > LAC$$

(7.13)

- *křivka nabídky dokonale konkurenční firmy v dlouhém období*: totožná s tou částí křivky dlouhodobých mezních nákladů, která leží nad křivkou dlouhodobých průměrných nákladů.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

- *otázka:* firma v dlouhém období rozhoduje o vstupu na trh víme, kdy se ale rozhoduje o ukončení své činnosti?
- firma v dlouhém období do svých nákladů zahrnuje pouze náklady variabilní a tyto celkové *náklady musí být menší než celkový příjem:*

$$TR > LTC$$

(7.14)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

- firma ukončí svou činnost a odejde z daného odvětví v okamžiku, když její *celkové příjmy nepokryjí plně její dlouhodobé celkové náklady*:

$$\frac{TR}{Q} < \frac{LTC}{Q} \quad (7.15a)$$

$$AR(P) < LAC \quad (7.15b)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ROZHODOVÁNÍ FIRMY O PRODUKCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

- *firma rozhodne vystoupit z odvětví*: okamžik, kdy cena výstupu, jenž tato firma produkuje, není schopna pokrýt výši dlouhodobých průměrných nákladů této firmy → *bod odchodu z odvětví*:

$$P = \min . LAC = LMC \quad (7.16)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

EFEKTIVNOST DOKONALE KONKURENČNÍHO TRHU

- ***výrobní efektivnosti:*** v případě, že firmy působící na trhu vyrábějí daný objem výstupu s minimálními náklady.
- ***alokační (rozdělovací) efektivnost:*** v případě, kdy objem výstupu, jež dokonale konkurenční firmy působící v daném odvětví nabízejí zcela odpovídá objemu statků či služeb, který na tomto trhu poptávají spotřebitelé.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

EFEKTIVNOST Z POHLEDU PŘEBYTKU SPOTŘEBITELE A PŘEBYTKU VÝROBCE

- *maximalizace celkového přebytku:* v podmínkách rovnosti ceny, mezního užitku a mezních nákladů.
- *celkový přebytek:* součet přebytku spotřebitele a přebytku výrobce.

OBRÁZEK 7-9: EFEKTIVNOST A CELKOVÝ PŘEBYTEK

